

**HEYDAR ALIYEV –
UDHËHEQËSI I MADH I
AZERBAJXHANIT
SUKSESI I SJELLË NGA GJENIALITETI
DHE LARGPAMËSIA POLITIKE
"100 VJETORI I HEYDAR ALIYEV"**

Një epokë e tërë, një fazë e rëndësishme në historinë e Azerbajxhanit modern, lidhet me emrin dhe veprimtarinë e Udhëheqësit të Madh Heydar Aliyev. Historitë e sotme të suksesit të Azerbajxhanit të pavarur janë për shkak të strategjisë dhe përpjekjeve të tij largpamëse.

Epoka e drejtimit të Azerbajxhanit në epokën sovjetike

Udhëheqja e suksesshme e Azerbajxhanit për një periudhë të gjatë kohore, si dhe në formate të ndryshme socio-politike të qeverisjes dhe në korniza të ndryshme ideologjike, që synuan zhvillimin e vazhdueshëm të republikës, krijojnë një ide konkrete për rolin e madh të Heydar Aliyevit në historia e vendit të tij.

Faza e parë e udhëheqjes së Azerbajxhanit nga Heydar Aliyev ishte në periudhën e Azerbajxhanit Sovjetik, si një nga republikat e Bashkimit Sovjetik. Më 14 korrik 1969, në plenumin e radhës të Komitetit Qendror të Partisë Komuniste të Azerbajxhanit, ai u zgjodh Sekretar i Parë i Komitetit Qendror të Partisë Komuniste të Azerbajxhanit dhe kështu u bë udhëheqës i republikës.

Nën drejtimin e Aliyev, republika arriti zbatimin e një numri projektesh të rëndësishme ekonomike në Azerbajxhan, përdorimi efikas i burimeve të naftës dhe gazit dhe dha një kontribut të rëndësishëm në zhvillimin e vendit.

Gjatë 13 viteve (1969-1982) të udhëheqjes së Aliyevit të R.S.S-së së Azerbajxhanit, qindra fabrika, dhe vende prodhimi u krijuan në territorin e republikës, u hapën 213 ndërmarje të mëdha industriale. Falë shumë zonave të rëndësishme të prodhimit, Azerbajxhani zuri një nga vendet kryesore në Bashkimin Sovjetik. 350 artikuj të produkteve të prodhuara në Azerbajxhan u eksportuan në 65 vende të botës. Vëllimi i prodhimit industrial të prodhuar gjatë kësaj periudhe ishte i barabartë me vëllimin e prodhimit të 50 viteve të mëparshme.

Si rezultat i këtij aktiviteti, Azerbajxhani u bë një nga republikat kryesore të BRSS për sa i përket nivelit të zhvillimit të ekonomisë, shkencës, artit, kujdesit shëndetësor dhe, në përgjithësi, në aspektin e mirëqenies së njerëzve. Midis 15 ish-republikave të BRSS, vetëm Azerbajxhani, Rusia dhe Ukraina nuk morën subvencione nga buxheti i bashkimit qendror, por përkundrazi e rimbursuan atë.

Periudha e aktivitetit në Kremlin

Të gjitha sukseset e lartpërmendura të Azerbajxhanit nuk kaluan pa u vënë re nga udhëheqja sovjetike. Si

rezultat i këtyre arritjeve, Heydar Aliyev u ftua në Moskë në vitin 1982. Në vitet 1982-1987, ai ushtroi detyrën si Zëvendëskryetar i Parë i Këshillit të Ministrave të BRSS, periudhë kur ai, ishte në udhëheqjen e lartë sovjetike. Ai kishte nën administrim bashkimin dhe kontrollin e drejtimeve strategjike të BRSS, të tilla si industria e rëndë, transporti, ndërtimi, kujdesi shëndetësor, arsimi dhe puna e rinisë. Pavarësisht faktit që ai ishte një zyrtar i lartë sovjetik, ai vazhdoi të mbronte interesat e Azerbajxhanit të tij të lindjes dhe kontribuoi në zhvillimin e mëtejshëm të tij. Për shembull, gjatë kësaj periudhe, me iniciativën e tij, u ndërtuan uzina dhe fabrika të reja në Baku, Ganja, Sumgayit, Mingachevir dhe qytete të tjera të Azerbajxhanit. U realizua ndërtimi i shpejtë i ndërtesave moderne administrative, publike dhe rezidenciale, të dalluara për monumentalitetin dhe veçoritë arkitekturore kombëtare.

Mision i madh – rivendosja e pavarësisë

Fati e solli në një mënyrë që Heydar Aliyev, i cili gjithmonë pat dëshiruar pavarësinë e Azerbajxhanit, duke i drejtuar të gjitha aktivitetet e tij në këtë drejtim, të dekretohej si President për ti hapur udhë rivendosjes së pavarësisë së Azerbajxhanit në fillim të viteve '90 të shekullit të kaluar. Konflikti civil që lindi në vend si rezultat i

paaftësisë së qeverisë së Frontit Popullor – Musavat, i cili erdhi në pushtet në vitin 1992, situata jashtëzakonisht e vështirë socio-ekonomike në vend, si dhe pushtimi i vazhdueshëm i tokave të Azerbajxhanit nga Armenia me ndihmën e patronëve të saj, e vendosën vendin përpara një kërcënimi tjetër – humbjes së pavarësisë.

Në ato ditë kritike, kur humbja e pavarësisë ishte një kërcënim real, populli e vendosi shpresën e fundit te Heydar Aliyev dhe këmbënguli në kthimin e tij në udhëheqjen politike të Azerbajxhanit. Më 9 qershor, ai mbërriti në Baku nga Nakhchivan, më 15 qershor u zgjodh fillimisht Kryetar i Këshillit Suprem të Republikës së Azerbajxhanit, dhe pak më vonë, më 3 tetor 1993, si President i Republikës së Azerbajxhanit.

Falë politikës së mençur dhe largpamëse të Heydar Aliyevit, ngjarjet në Azerbajxhan morën një rrjedhë pozitive, rreziku i kolapsit të vendit u eliminua dhe përpjekjet për grusht shteti nga grupet e armatosura ilegale u shtypën.

Një ngjarje e rëndësishme historike për Azerbajxhanin ishte nënshkrimi në maj 1994 i Protokollit "Bishkek", i cili parashikonte një armëpushim në Karabakh. Kjo kishte një rëndësi të madhe politike dhe ekonomike për vendin dhe nuk është rastësi që vendimet e marra pas armëpushimit të shpallur u bënë çelësi i zhvillimit të ardhshëm

të Azerbajxhanit. 13 kompani gjigande naftë nga 8 vendet më të mëdha morën pjesë në “Kontratën e Shekullit”, të nënshkruar disa muaj pas armëpushimit – 20 shtator 1994. Rëndësia ekonomike, politike dhe ndërkombëtare e marrëveshjes ishte aq e madhe sa që në fakt çoi në faktin që jo vetëm situata socio-ekonomike në Azerbajxhan u stabilizua dhe integriteti territorial u rivendos, por vendi filloi të luante një rol të rëndësishëm në sigurimin e sigurisë energjetike dhe zhvillimin e infrastrukturës së transportit të rajonit dhe më gjerë.

Krijimi dhe promovimi i marrëdhënieve me jashtë

Së bashku me zgjidhjen e suksesshme të sfidave sociale, ekonomike dhe politike, Azerbajxhani gjithashtu u fut në rrugën e ndërtimit të shtetit demokratik dhe vendosjes dhe forcimit të marrëdhënieve reciproke të dobishme me vendet individuale dhe organizatat ndërkombëtare për të intensifikuar procesin e integritetit të tij në komunitetin botëror. Në këtë mënyrë, zhvillimi i marrëdhënieve me shtetet dhe organizatat ndërkombëtare që luajnë një rol udhëheqës në formësimin e politikës botërore u bë një nga prioritetet kryesore të vendit.

Përsa i përket politikës së jashtme ekonomike, Heydar Aliyev, duke pasur parasysh vendndodhjen dhe

burimet e vendit, identifikoi rindërtimin dhe modernizimin e linjave të energjisë, transportit dhe komunikimit dhe bashkëpunimin me partnerët e huaj për këtë qëllim si një nga prioritetet kryesore në strategjinë e zhvillimit ekonomik. Ideja ishte shndërrimi i Azerbajxhanit në qendër të energjisë dhe transportit dhe duke e bërë këtë të kontribuonte në zhvillimin dhe bashkëpunimin social-ekonomik lokal dhe rajonal.

Në atë kohë, Heydar Aliyev, duke marrë parasysh proceset globale që ndodhin në rajon dhe në botë në tërësi, i kushtoi rëndësi të veçantë procesit të krijimit të korridoreve të transportit dhe komunikimit, si korridoret Lindje-Perëndim dhe Veri-Jug.

Projektet e infrastrukturës rajonale kanë një rëndësi të madhe jo vetëm në aspektin ekonomik, por edhe në atë politik dhe stabilitetin dhe sigurinë.

Projekti hekurudhor Baku-Tbilisi-Kars është një nga sukseset më të mëdha të arritura në fushën e politikës së korridoreve transitore. Përveç rëndësisë serioze rajonale, ky projekt është bërë korridori më i rëndësishëm i transportit transnacional që lidh Azinë dhe Evropën në shekullin e 21-të. Sot, në një periudhë vështirësish në tranzit përmes Rusisë dhe Iranit, “Korridori i Mesëm”, që lidh Lindjen me Perëndimin përmes Azerbajxhanit, po merr një rëndësi të re për tranzitin e mallrave nga Azia në Evropë.

Duke pasur parasysh rëndësinë e krijimit të disa korridoreve alternative për eksportin e lirë të burimeve të tij energjetike në tregun botëror, Azerbajxhani filloi të punojë së bashku me partnerët e tij në këtë drejtim dhe, pavarësisht nga të gjitha pengesat, i arriti qëllimet e tij.

Së pari, në janar 1996, u nënshkrua një marrëveshje ndërqeveritare midis Rusisë dhe Azerbajxhanit për transportin e naftës së Azerbajxhanit përgjatë rrugës Baku-Novorossiysk. Kjo rrugë energjetike filloi më 12 tetor 1997. Ky tubacion, i quajtur Rruga e Eksportit Verior, parashikon transportin e naftës nga terminali Sangachal përgjatë bregut të Detit Kaspik në portin e Novorossiysk në Rusi. Rruga e dytë përmes së cilës transportohet nafta e Azerbajxhanit ishte Korridori i Eksportit Perëndimor – Baku-Supsa. Ky tubacion u vu në punë më 17 prill 1999.

Suksesi më i madh i strategjisë së naftës të Heydar Aliyevit ishte zbatimi në nëntor 1999 i projektit Baku-Tbilisi-Cejhan, një tubacion kryesor i ri, alternativ eksporti që do të sillte burimet energjetike të Azerbajxhanit në tregun botëror. Kështu, Azerbajxhani arriti të dilte nga varësia nga një tubacion unipolar naftë, pasi kishte marrë mundësinë për rrugë alternative të transportit të energjisë në Perëndim.

Tubacioni Baku-Tbilisi-Erzurum u vu në përdorim në vitin 2006 për të transportuar gazin e Azerbajxhanit nga fusha e Shah Denizit në tregjet evropiane përmes Turqisë. Më vonë gazi azerbajxhanas i transportuar përmes këtij gazsjellësi filloi të rrjedhë edhe në Greqi si rezultat i bashkimit të sistemeve përkatëse të gazit.

Projekti që ndryshoi hartën energjetike të rajonit

Zbatimi i një tjetër projekti të madh energjetik, Korridorit Jugor të Gazit, ka ndryshuar hartën energjetike të të gjithë rajonit, duke lidhur për herë të parë furnizimet me gaz nga Azerbajxhani me tregjet evropiane. Azerbajxhani tashmë po eksporton gaz të prodhuar në vendet fqinje, Greqi, Bullgari dhe Itali, dhe po ndërtohen tubacione të reja ndërlidhëse për të zgjeruar tregun evropian të eksportit të gazit. Në vitin 2013, konsorciumi Shah Deniz zgjodhi projektin TAP (Trans Adriatic Gas Pipeline) që lidh kufirin e Turqisë me Italinë jugore për të ofruar gazin azerbajxhanas në tregun evropian nëpërmjet tubacioneve TANAP dhe TAP. Ky tubacion përfundoi në vitin 2020. Këto projekte e bënë të mundur të zbatohet projekti i Korridorit Jugor të Gazit, që lidh fushën e Shah Denizit me Italinë Jugore, përmes Gjeorgjisë, Turqisë, Greqisë dhe Shqipërisë.

Duhet theksuar se në vitin 2021, eksporti i gazit natyror nga Azerbajxhani në tregun e BE-së arriti në 8.2 miliardë metra kub, ndërsa në vitin 2022 kjo shifër ishte 11.3 miliardë metra kub. Këtë vit vëllimi i tij do të jetë së paku 11.6 miliardë metra kub. Vëllimi i përgjithshëm i gazit natyror që do të eksportohet nga Azerbajxhani në vitin 2023 do të jetë afërsisht 24 miliardë metra kub. Për krahasim, në vitin 2021 kjo shifër ishte 19 miliardë metra kub. Deri në vitin 2027, Azerbajxhani planifikon të paktën të dyfishojë vëllimin e furnizimeve me gaz në tregjet evropiane.

Vazhdimi i kursit politik

Populli i Azerbajxhanit ripohoi besimin e tij në idetë e Heydar Aliyevit duke mbështetur pasardhësin e tij politik Ilham Aliyev në zgjedhjet e mbajtura më 15 tetor 2003.

Presidenti Ilham Aliyev, duke filluar aktivitetin e tij si kreu i shtetit, deklaroi se detyra e tij kryesore tani e tutje do të jetë vazhdimi i kursit politik të Heydar Aliyevit. Ky kurs u vazhdua në të gjitha fushat e politikës së brendshme dhe të jashtme. Si rezultat i reformave shtesë, si dhe nismave të shumta të natyrës rajonale, Azerbajxhani është bërë vendi lider në Kaukazin e Jugut në shumë mënyra, i cili përpiqet të sigurojë paqen dhe bashkëpunimin në rajon dhe më gjerë.

Gjatë udhëheqjes së tij, Heydar Aliyev negocioi intensivisht në formate të ndryshme përtë siguruar integritetin

territorial të Azerbajxhanit në mënyrë paqësore, përmes negociatave. Në të njëjtën kohë, që në ditët e para të veprimtarisë së tij si President i Azerbajxhanit të pavarur, vëmendje e veçantë iu kushtua forcimit të potencialit ushtarak të vendit. Pas gati 30 vjet negociatash paqeje joefektive dhe në përgjigje të pretendimeve të reja territoriale të Armenisë në tetor 2020, tashmë gjatë udhëheqjes së Ilham Aliyev, Azerbajxhani rivendosi integritetin e tij territorial.

Koncepti shtetëror, themelet e të cilit u hodhën nga Udhëheqësi Kombëtar, u bë faktori që e çoi Azerbajxhanin drejt Fitores historike. Me fjalë të tjera, rivendosja e tërësisë territoriale të vendit tonë është rezultat i natyrshëm i një kursi strategjik të suksesshëm dhe konsistent të zbatuar gjatë viteve të pavarësisë.

Dekada e tretë e shekullit të 21-të – synime dhe perspektiva të reja

Padyshim që është e rëndësishme, një domosdoshmëri historike, që fitorja e fituar në fushën ushtarake të shndërrohet në një proces strategjik, në proces të zhvillimit të paqes dhe stabilitetit në rajon. Veçanërisht duhet theksuar se kjo fitore nuk është vetëm çlirimi i tokave tona nga pushtimi, rivendosja e integritetit territorial dhe drejtësisë historike të Azerbajxhanit, por edhe fillimi i një etape të re të përparimit kombëtar, shanseve, mundësive dhe perspektivave të reja.

Një nga detyrat strategjike me të cilat përballet Azerbajxhani është të kryejë punime të mëdha ndërtime në territoret e çliruara nga pushtimi dhe të kryejë Kthimin e Madh të personave të zhvendosur brenda vendit në vendet e tyre të origjinës për të siguruar një vendbanim të qëndrueshëm të këtyre vendeve. Në këtë drejtim po ndërmerren hapa të rëndësishëm, në këto fusha po përdoren teknologji moderne, po aplikohen risi, po krijohet infrastrukturë e re, po tërhiqen investime në kuadër të bashkëpunimit ndërkombëtar.

Çdo vizitë e Presidentit Ilham Aliyev në territoret e çliruara nga okupimi, qëndrimi i tij i vendosur gjatë takimeve në formatin e marrëdhënieve dypalëshe dhe organizatave ndërkombëtare tregojnë se pozicioni i vendit tonë është i pandryshuar, vendi po ecën hap pas hapi drejt arritjes së të gjitha qëllimeve strategjike, gjë që tregon se është në gjendje të arrijë qëllimet kombëtare .

Ilham Aliyev, ashtu si mentori i tij Heydar Aliyev, vazhdon punën e qëllimshme dhe efektive në këtë drejtim për hir të ruajtjes së sovranitetit dhe integritetit territorial të Azerbajxhanit në rrethana mjaft të vështira gjeopolitike, forcimit të rolit të vendit në kontekstin ndërkombëtar, si dhe garantimit të zhvillimit të qëndrueshëm ekonomik dhe përmirësimin e mirëqenies së popullit të tij. 🌟